

LIETUVIŲ KULTŪROS INSTITUTAS
LITAUISCHES KULTURINSTITUT

KAJETONAS J. ČEGINSKAS

L.K.B. KRONIKOS DEŠIMTMETIS

1972 - 1982

5

1983

Lampertheim

LIETUVIŲ KULTŪROS INSTITUTAS
LITAUISCHES KULTURINSTITUT

KAJETONAS J. ČEGINSKAS

L.K.B. KRONIKOS DEŠIMTMETIS

1972 - 1982

5

1983

Lampertheim

LIETUVIŲ KULTŪROS INSTITUTO LEIDINYS, 5
VERÖFFENTLICHUNGEN DES LITAUISCHEN KULTURINSTITUTS 5
Kajetonas J. Č e g i n s k a s , Zehn Jahre Chronik der Litauischen
Katholischen Kirche (1972- 1982).

Leidėjas : Lietuvių kultūros institutas •• Litauisches Kulturinstitut
Herausgeber: Romuva, 6840 Lampertheim 4 (Hüttenfeld)

Viršeli paruošė: Arminas Lipšys, Pfungstadt
Einbandentwurf :

Spausdina : Sonnenburg- Druckerei, Trier
Druck :

Tiražas 250 Kaina :
Auflage Preis : [DM 5 , - / 3 dol.

L.K.B. KRONIKOS DEŠIMTMETIS

1972 - 1982

1. Kronikos prieštaringumas

Stasys Šalkauskis savo veikale "Sur les confins de deux mondes" (1919), filosofškai aiškindamas Lietuvos praeitį, būdingiausiu jos bruožu laiko lietuvių tautos istoriniame likime giliai įsispaudusį paradoksalumą (prieštaringumą). Šis bruožas gana ryškus ir "LKB Kronikoje".

"LKB Kronika" - šiuo metu pasaulyje geriausiai žinomas lietuviškas periodinis leidinys, tačiau Lietuvoje ji oficialiai neegzistuoja. Per visą Kronikos gyvavimo dešimtmetį nei valstybinė bibliografija, nei oficialioji spauda jos net pavadinimo nepaminėjo.

Kronika išeina Lietuvoje ir skiriama pirmoje eilėje skaitytojams tėvynėje, tačiau juos dažniausiai pasiekia tik iš užsienio, tai yra, patekusi į Vakarų ir iš ten sugrįždama radijo bangomis ar kitokiais keliais.

Ji išeina negausiais egzemplioriais, leidžiama slaptai, rašoma mašinėle, atrodo gana skurdžiai, ne visada lengvai išskaitoma, išoriškai nepatraukli, tačiau ji labiau patraukia ir paveikia skaitytojų mases, negu masinio tiražo, puošnūs, šiuolaikinę spaudos techniką naudojančios, viešai platinami leidiniai.

Pažymėtina ir tai, kad kuklaus intelektualinio lygio Kronika pirmiausia sužadino Vakarų intelektualinių sluoksnių dėmesį: jie ją skaito, tiria, ci-

tuoja, apie ją rašo.

Vakarus pasiekia dažnai tik vienas vienintelis Kronikos egzempliorius, bet čia ji gauna daugiopą pavidalą: dauginama, perspausdinama, perfotografuojama, verčiama į kitas kalbas, spausdinama knygomis, skelbiama ir komentuojama spaudoje, skaitoma per radiją. Kiekvienas numeris sukelia atgarsių bangą.

Kronika suregistruoja, surenka ir paskelbia daugybę įvykių iš įvairių vietovių, apie daugybę žmonių Lietuvoje ir už jos ribų, tačiau jos leidėjai ir redaktoriai per dešimtmetį neiškilo į viešumą, išliko gaubiami paslapties, kuri juos apsaugojo nuo režimo represijų, nors jų neišvengė kai kurie kronikos rėmėjai, patekę į kalėjimą, teisti, bausti, nekalbant apie nesuskaičiuojamą daugybę tų, kurie dėl Kronikos buvo visai varginami, turėjo nemalonumų ir nukentėjo per nesiliaujančias kratas bei tardymus.

Mažai kas žino, kaip atrodo originalus Kronikos numeris. Tos mašininės kopijos, kurios, pagal tituliname puslapyje spausdinamą šūkį "Per-skaitęs, duok kitam!", eina iš rankų į rankas Lietuvoje ir užsienyje, yra dažniausiai tik nuorašų nuorašai.

Vokiečių okupacijos metais ir kurių laiką po karo Lietuvos pagrindžio spauda naudodavosi slaptomis lauko spaustuvėmis. Kronika nuo pat pradžios rašoma mašinėle, labai suglaustai, kiek galima labiau taupant vietą, o tai, žinoma, nepadaro jos gražesne ar lengviau įskaitoma. Tai nepaprastai sunkios padėties spauda. Priespauda atsispindi jos išorėje. Tačiau Kronikos vidus, jos turinys spindi dvasiniu grožiu, moraline didybe.

2. Kronikos pobūdis ir sandara

Per dešimtmetį (1972-1982) pasirodė 50 Kronikos numerių, vidutiniškai penki numeriai per metus. Pirmaisiais dvejais gyvavimo metais (1972, 1973) ir užpernai (1981) išėjo tik po keturis numerius; 1975, 1976 ir 1980 - po šešis numerius. Pradžioje data nebuvo žymima, todėl apie kai kurių Kronikos numerių išleidimo metus tenka spręsti iš turinio.

Pirmasis Kronikos numeris pasirodė 1972 kovo 19, tačiau tai patyrėme tik vėliau - iš penktojo numerio, kuris pasibaigė pastaba: "LKB Kronika eina nuo 1972. III. 19." (I 242) x)

x) Kronikų turinį cituojant, nurodoma Čikagoje išleistoji knyga (I- V, 1974-1979) ir puslapis arba mašininis numeris ir puslapis.

Pirmojo numerio turinį sudarė dviejų kunigų - Juozo Zdebskio ir Prospero Bubnio bei senutės Kleopos Bičiučaitės teismų aprašymai. Visi trys buvo kaltinami mokę vaikus tikybos ir už tai nuteisti po vienerius metus kalėjimo. Ten pat pranešama apie kunigų Algimanto Keinios, Antano Šeškevičiaus, Petro Orlicko, Petro Lygnugario ir vyskupo Julijono Steponavičiaus persekiojimus. Paskelbtas ir vienas dokumentas: 48 Vilniaus arkivyskupijos kunigų pareiškimas Sov. Sąjungos partijos ir vyriausybės vadovams. Čia rašoma apie sunkią Lietuvos katalikų būklę, prašoma laisvės Kauno kunigų seminarijai, religinei spaudai, tremtiniam vyskupams Steponavičiui ir Sladkevičiui, tikybos mokymui, panaikinti slapto valdžios instrukcijas, varžančias religinį gyvenimą, peržiūrėti dėl tikėjimo nuteistųjų bylas, juos išteisinti.

Kronikos pobūdis nuo pat pirmojo numerio, galima sakyti, išliko iš esmės nepasikeitęs per visą dešimtmetį. Jį sudaro duomenys ir dokumentai, kuriuose labai konkrečiai, dalykiškai, sausiai išdėstomi tikinčiųjų skriaudimo atvejai ir keliami reikalavimai pašalinti negeroves, pagerinti tikinčiųjų būklę oficialaus teisėtumo ribose.

Kronikos pastovumas rodo, kad jos leidėjai ir redaktoriai buvo iš anksto gerai pergalvoję, aiškiai užsibrėžę savo tikslus ir sugebėjo jų išstvermingai siekti. Gilus tikėjimas, tvirtos pažiūros buvo jų įkvėpimo šaltinis. Tai rodo pirmieji Kronikos puslapiai, kuriuose aprašomas kunigo Juozo Zdebskio teismas. Tarp įvairių konkrečių duomenų ten randame ir tokią įtarpą, kuris liudija Kronikos žmonių dvasią:

"Sirų karalius Antiochas, kad palaikytų žydų tautos baimę, kiekvieną mėnesį žudydavo tuos, kuriuos jautė ištikimus esančius Dievo įstatymams, tačiau daugelis pasirinko geriau mirti, negu išduoti savo tikėjimą (1 Mak. 1).

"Kun. Zdebskio teismas turėjo tą patį tikslą - palaikyti tautoje baimės atmosferą, kad niekas nedrįstų reikalauti daugiau laisvės.

"Persekiojimas kelia baimę, tačiau Dievo vardu daroma auka, kenčiant dėl savo tikėjimo, žmones pažadina mąstyti ir kovoti už pačias didžiausias žmogiškas vertybes" (I 34).

Dokumentuodama ateistinės valdžios tikintiesiems daromas skriaudas, Kronika reikalauja įstatymais garantuojamos piliečių laisvės ir teisių, bet drauge liudija ir gyvą tikinčiosios liaudies tikėjimą.

Nuo šių pagrindinių savo gairių Kronika nenukrypo iki šiandien. Tik mažu išryškėjo turinio vidaus sąranga, kai kurie jos skyriai.

Jau antrame ir trečiame Kronikos numeriuose pranešimai iš įvairių Lietuvos vietovių buvo grupuojami pagal rajonus, tai yra, pagal oficialų krašto administracinį padalinimą. Nuo ketvirtojo numerio pranešimai grupuojami Kronikai artimesniu bažnytinės administracijos požiūriu -vyskupijomis. Tačiau tik nuo 14-jo numerio galutinai nusistovėjo pastoviausio ir stambiausio skyriaus pavadinimas "Žinios iš vyskupijų".

Nuo pat pradžios Kronika daug dėmesio skyrė mokyklai ir joje vykstančiam sąžinės prievartavimui, 11-ne numeryje pasirodė atskiras skyrelis "Tarybinėje mokykloje", kuriame registruojami tikėjimo laisvės pažeidimai ir tikinčiųjų moksleivių skriaudimas. Pradžioje šios rūšies pranešimai būdavo skelbiami drauge su kitomis žiniomis iš vyskupijų. Tai antras savo pastovumu Kronikos skyrelis, kuris, beje, vėlesniuose numeriuose vietoj "Tarybinėje mokykloje" pavadintas "Sovietinėje mokykloje".

Šiuose abiejuose pagrindiniuose Kronikos skyreliuose - "Žinios iš vyskupijų" ir "Sovietinėje mokykloje" - paskelbtieji duomenys, kaip Kronika (II 121) nurodo, nėra pilnas patirtųjų skriaudų sąrašas. Tačiau ir to, kas paskelbta, nebūtų galima surinkti be gana plataus korespondentų tinklo, kuris apima visą Lietuvą. Reikėtų labai smulkaus mastelio Lietuvos žemėlapiu, kad galėtume jame sužymėti visas vietas, kurias per šį dešimtmetį buvo paminėtos Kronikoje.

Korespondencijų skaičius per tą laiką rodė polinkį augti. Antai 5-me numeryje išspausdinti pranešimai iš 11-kos vietovių, 25-me nr. - iš 19-kos, 50-me nr. - iš 40-ties.

Dažni, bet mažiau pastovūs, ypač savo pavadinimais, atskiri skyreliai apie kratas, tardymus, areštus, kalinius rodosi nuo 8 nr. (1973).

Nuo 26 nr. (1977) Kronika baigiama priminiu: "Lietuvi, neužmiršk!". Čia nurodomos kalinių pavardės su priedais, kad jie "ir kiti neša nelaisvės pančius, kad tu galėtum laisvai gyventi ir tikėti."

Nuo 28 nr. (1977) Kronika registruoja naujus pagrindinio spaudos leidinius. Tai ypač didelis pasitarnavimas, nes daugelis šių leidinių nepasiekia užsienio ir žinomi tik iš paminėjimo Kronikoje. Štai Kronikos per dešimtmetį paminėtųjų pagrindinio spaudos leidinių sąrašas: Aušra, Dievas ir Tėvynė, Tiesos Kelias, Rūpintojėlis, Laisvės Šauklys, Aušrelė, Perspektyvos, Alma Mater, Lietuvos Archyvas, Vytis, Ateitis, Tautos Kelias, Blaivybėje - jėga, Lietuvos Ateitis.

Nuo 32 nr. (1978) Kronikoje pasirodo skyreliai apie katalikus kitose res-

publikose.

Nuo 40 nr. (1979) Kronika kai kuriuos savo numerius kam nors skiria, pažymėdama tai tituliniam puslapyje. Tokiu būdu buvo pagerbti: Vladas Lapienis "už meilę Bažnyčiai ir Tėvynei" (Nr. 40) ; Klaipėdos tikintieji, atkakliai kovojantieji už savo bažnyčios atgavimą (Nr. 41) ; Nijolė Sadūnaitė jos sugrįžimo iš Gulago į Tėvynę proga - "už jos meilę , kančią ir auką" (Nr. 44) ; tremtinys vyskupas Julijonas Steponavičius, pažymint jo vyskupystės 25 metų jubiliejų (Nr. 45) ; jėzuitas tėvas Pranciškus Masilionis (Nr. 46) ; Vytautas Vaičiūnas ir Mečislovas Jurevičius (Nr. 48); nužudytasis kunigas Bronius Laurinavičius (Nr. 50).

3. Kronika pati apie save

Kronikos pirmasis numeris pasirodė be jokio leidėjų ar redaktorių žodžio, be jokių įžanginių ar programinių pareiškimų. Tik antrojo numerio pa- baigoje buvo pridėta pora praktiškų nurodymų, iš kurių aiškėja tokie Kro- nikos leidėjų pageidavimai skaitytojams, tikriaus sakant, bendradarbiams:

"LKB Kronikos skaitytojai tepadedą jai rinkti tikslus faktus iš da- barties gyvenimo. Skaitytojai prašomi LKB Kroniką saugoti nuo KGB organų. LKB Kronika supažindins su dabartinės Lietuvos katalikų pa- dėtimi daug skaitytojų tuo atveju, jei ji bus perduodama iš rankų į rankas" (I 117).

Pradėdama savo antruosius metus, Kronika 5 - j o nr. gale pridėjo:

"Skelbimai. LKB Kronika dėkoja visiems, kurie 1972 metais padėjo rinkti medžiagą apie persekiojamos Bažnyčios padėti, ir prašo atei- tyje dar uoliau padėti. LKB Kronika reikalinga visų sąmoningų kata- likų pagalbos, kad galėtų daugelį supažindinti su tikrąja Bažnyčios padėtimi. LKB Kronika eina nuo 1972 kovo 19" (I 242).

Kronikai nuo pat pradžios rūpėjo tikslūs faktai. Ne visi bendradar- biai iš karto šį reikalavimą gerai suprato. Todėl 7-me nr. (1973) toji sąlyga aiškiai pabrėžiama:

"Gerbiami Skaitytojai ! LKB Kronikai netinka nekonkreči informaci- ja ir netikslūs faktai. Tokios rūšies medžiaga Kronikos puslapiuose nespausdinama. Kiekviena žinia, faktas ar įvykis, susijęs su Kat. Bažnyčios padėtimi, mūsų tautos istorija, dabartimi, su valdžios organų savivale, represijomis ar su kitomis diskriminacinėmis prie- monėmis, turi būti kruopščiai patikrintas, aiškus ir tikslus. Skai-

čiai, datos, pavardės, vietovardžiai ir kiti duomenys turi būti ypač aiškūs, teisingai užrašyti ir patikrinti" (I 328 -9).

Tik 9- me nr. (1974) pasirodė pirmas pareiškimas su parašu "LKB Kronikos leidėjai Čia žadama leisti Kroniką, nepaisant valdžios represijų ir dar pabrėžiamas žinių tikslumo reikalas:

"Gerbiami skaitytojai ! Nepaisant valdžios represijų, LKB Kronika bus leidžiama ir ateityje. Ji nustos eiti tik tada, kai valdžia Bažnyčiai ir tikintiems suteiks bent tiek laisvės, kiek jos garantuoja TSRS konstitucija. Gerbiamus skaitytojus prašome ir toliau padėti rinkti LKB Kronikai medžiagą. Be Jūsų pagalbos, daugelis persekiojamos Bažnyčios gyvenimo faktų liktų užmiršti. LKB Kronikai netinka nekonkreči informacija ir netikslūs faktai. Tokios rūšies medžiaga nebus spausdinama. Kiekviena žinia, faktas ar įvykis, susijęs su Kat. Bažnyčios padėtimi, Tautos dabartimi, valdžios organų savivale, represijomis ar kitokiomis diskriminacinėmis priemonėmis, turi būti kruopščiai patikrintas, aiškus ir tikslus. Skaičiai, datos, pavardės, vietovardžiai ir kiti duomenys turi būti ypač aiškūs, teisingai užrašyti ir patikrinti. Laukiame informacijos. LKB Kronikos leidėjai" (II 109).

12- jo nr. (1974) įžanginiame "Ko nori anonimas?" Kronika šiek tiek prasi-taria apie save, pažymėdama savo dvejų metų gyvavimo sukaktį:

"1972 kovo 19 labai nedrąsiai pasirodė pirmasis LKB Kronikos nume-ris, visai nenujausdamas, kokio dėmesio susilauks Tėvynėje ir pasau-lyje. Ateistinė valdžia ją apkaltino ir masinėmis kratomis bei areštais bandė nutildyti. Nepavyko. Valstybinio saugumo pareigūnai, suvokda-mi, kad šitokiomis priemonėmis vargu ar pavyks LKB Kroniką sunai-kinti, griebėsi 'subtilesnių' priemonių sukompromituoti LKB Kroniką ir jos leidėjus" (II 209).

Tokio tikslo siekė ir anoniminis "Grupės Vilkaviškio vyskupijos kunigų" raštas (1974. IX. 1). Kronika jį perspausdino, pridėdama du Vilkaviškio vyskupijos ir Vilniaus arkivyskupijos kunigų atsakymus. Užbaigdama 1974 metus ir dėkodama bendradarbiams, Kronika dar kartą priminė, kad jai rūpi tik faktai:

"LKB Kronika dėkoja visiems žinomiems ir nežinomiems bendradar-biams, o ypač tiems, kurie, saugumo tardomi, nepaneigė LKB Kro-nikos faktų tikrumo. LKB Kronika prašo visus ir toliau aktyviai ben-dradarbiauti jos leidime bei platinime. Siunčiant LKB Kronikai me-džiagą, reikia labai tiksliai ir aiškiai (pabr. tekste - m. p.) užrašyti

vietafordžius, pavardes, datas ir pan. LKB Kronika atsiprašo tuos, kurių atsiųstos medžiagos negalėjo išspausdinti savo puslapiuose, ir primena, jog ir ateityje nebus panaudojama nekonkrečiai, neaiškiai užrašyta ir abejotinos vertės medžiaga. LKB Kronikai reikalingi tik faktai!" (II 353).

Nuo 15-jo nr. (1975), pradėjus ketvirtuosius gyvavimo metus, Kronikos leidėjai jau nevengia pasakyti savo nuomonės skaitytojų keliamais klausimais :

"LKB Kronika gavo iš savo skaitytojų laišką, kurio mintys atspindi Lietuvos katalikų nuotaikas ir išreiškia jų valią. LKB Kronika visiškai pritaria šio laiško mintims".

Čia reiškiamą padėką rusams kitaminčiams (Sergiejui Kovaliovui, Andriejui Sacharovui, Aleksandrui Solženicinui), kardinolams (Slipiui, Višinskiui, Bengšui). Dėkojama ir už "Laisvės" radijo, Vatikano, Romos ir Madrido lietuviškųjų laidų organizavimą (II 357 - 9). Tačiau leidėjai ir toliau slepiasi po kukliais skelbimais:

"Informacija. 1975 kovo 19 sukanka treji metai, kai pasirodė pirmasis LKB Kronikos numeris. Dėkojame visiems, kurie koku nors būdu prisidėjo prie Kronikos leidimo ir platinimo. Teatlygina visiems Dievas !" (15 19. -II 404 tekstas sudarkytas - m. p.).

Ir sekančiuose numeriuose leidėjai savo pastabas vadina "informacija", jose apsiribodami tik pačiais bendriausiais nurodymais žinias renkančiams ir registruojantiems bendradarbiams:

"LKB Kronika laukia tikslios ir išsamios informacijos apie Lietuvos tikinčiųjų diskriminaciją ir priešinimąsi prieš nutautinimą bei subedievinimą" (III 57).

"Informacija. LKB Kronika apgailestauja, kad negalėjo išspausdinti kai kurios atsiųstos medžiagos, nes jai trūko konkretumo: nenurodytos vietovės, datos ir pan. Skaitytojai, neradę LKB Kronikoje savo pasiųstų žinių, prašomi jas konkretizuoti, aiškiai parašyti ir iš naujo pasiųsti" (III 118).

Pirmasis didesnis pareiškimas su parašu "LKB Kronikos leidėjai" pasirodė laiške Rytų Vokietijos kardinolui A. Bengšui Kronikos 19- me nr. (1975). Nemažas laiškas baigiamas prašymu, kurio autoriai aiškiai nurodomi:

"Mes, LKB Kronikos leidėjai, prašome Jus, Eminencija, daugelio

kunigu, tikinčių ir kenčiančių už tikėjimą vardu -perduokite Bažnyčiai, pasauliui ir visiems geros valios žmonėms mūsų pagalbos šauksmą. Tenelieka užmiršti ypač tie, kurie P. Plumpos, V. Jaugelio, P. Petronio, J. Gražio, N. Sadūnaitės ir kitų pavyzdžiu už Dievo teises, Bažnyčią ir tautiečių ateiti pasirinko kryžiaus kelią Gulago salyno kazematuose. LKB Kronikos leidėjai" (III 179).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Kronikos leidėjai čia kalba visos tikinčios ir kovojančios tautos vardu.

Parašas "LKB Kronikos redakcija" pirmą kartą pasirodė 23-me nr. (1976) laiške kardinolams A. Samoré ir J. Slipiui. Siame ir kitame laiške airiams katalikams Kronika taip pat išakmiai kalba tautos vardu (IV 13).

1976 rudenį Kronika (24 nr.) paskelbė vieno skaitytojo laišką, siūlantį jai apsiriboti tiktai Bažnyčios ir tikinčiųjų reikalais, nes jau eina du kiti pagrindžio laikraščiai "Aušra" ir "Dievas ir Tėvynė". Kronika į siūlymą taip atsakė:

"Kadangi visi trys leidiniai eina pogrindyje ir jų redaktoriai nevisada pažįsta vieni kitus, todėl skaitytojais neturėtų stebėtis, jei kuris nors straipsnis leidiniuose pasirodo 'ne savo vietoje'. LKB Kronika ateityje labiau apsiribos Bažnyčią ir tikinčiuosius liečiančiais dalykais" (IV 115).

Drauge redakcija pridėjo naują prašymą bendradarbiams - siųsti jai ir vaizdinę medžiagą:

"Prašome savo skaitytojus ne tik siųsti medžiagą LKB Kronikai, bet ir fotonuotraukas asmenų, vietovių, apie kuriuos kalba siunčiamas straipsnis ar informacija. Visa tai labai reikalinga išsaugoti istorijai. Prie nuotraukos turi būti pridėtas lydraštis, kas joje vaizduojama" (IV 115).

Kronikos penktąsias metines redakcija pažymėjo tiktai trumpu padėkos žodžiu 26-me nr. (1977. III. 19) :

"Dėkojame ! Dievui laiminant, LKB Kronika jau penkeri metai faktų kalba liudija visam pasauliui apie Lietuvos Katalikų Bažnyčios dabartinę padėtį. Dėkojame visiems žinomiems ir nežinomiems LKB Kronikos rėmėjams, bendradarbiams ir platintojams Tėvynėje ir visame pasaulyje" (IV 215).

Nuo 1977 m. Kronikos redakcija vis dažniau kreipiasi į tikinčiuosius Lietuvoje ir kalba jų vardu. Vertindama bendrą Lietuvos Bažnyčios padėtį,

ji jau nesiriboja informacija, bet ir mėgina įtaigoti. Antai 26-me nr . rašoma:

"Dėl dabartinės Lietuvos Katalikų Bažnyčios padėties mes raginame visus kunigus ir tikinčiuosius išsivaduoti iš baimės ir kovoti už teisę laisvai tikėti ir gyventi.. . Ypač mes prašome brolius išėivijoje ir visus Lietuvos draugus laisvajame pasaulyje iškelti Belgrado konferencijoje ir kitomis progomis žmogaus teisių pažeidimus Lietuvoje, pasinaudojant LKB Kronikos medžiaga. Tiesa, laisvė ir žmoniškumas turi triumfuoti ! LKB Kronikos redakcija" (IV 221- 2).

Kronikos redakcija, kalbėdama Lietuvos katalikų vardu, stengiasi užtikrinti plačiausių sluoksnių pritarimą. Paskelbusi išsamų straipsnį apie Lietuvos ir Tarybų Sąjungos religinio gyvenimo problemas, ji pažymi:

"Šis pareiškimas buvo parašytas, prašant Šventosios Dvasios šviesos, išklausių daugelio Lietuvos dvasininkų, vienuolių ir tikinčiųjų nuomonių. Tikimės, kad mūsų broliai lietuviai užsieniečiai, viso pasaulio tikintieji ir geros valios žmonės kaip galėdami mums padės. Mes prašysime Aukščiausiąjį, kad būtų išgirstas mūsų pagalbos šauksmas" (IV 283).

Polemizuodama su kolaborantinių nuotaikų sluoksniais, Kronika buvo priversta šį tą daugiau ir apie save pasakyti. Antai į nelabai aiškaus pagrindžio leidinio "Bažnyčia ir LKB Kronika" priekaištus ji štai kaip atsako:

"KGB kolaborantams iki LKB Kronikos pasirodymo buvo ideali padėtis : buvo galima daryti viešiausią nusikaltimą, pavyzdžiui, perspau-
dą skelbti netiesą apie tikinčiųjų 'laisvę' Lietuvoje, 'ginti taiką' Berlyne, ir niekas viešai nepasakydavo, kad taip elgtis negalima. LKB Kronika daug kam sumaišė planus ir pasiryžusi juos maišyti.

"LKB Kronika šia proga pareiškia:

"Bažnyčios vienybę skaldo ne LKB Kronika, o KGB ir jos kolaborantai. LKB Kronika nekalba apie slaptus, asmeninius ne tik dvasininkų, bet ir valdžios pareigūnų nusikaltimus, o apie tuos, kurie viešajame gyvenime žinomi. Autoritetą gali išgelbėti ne veidmainystė, o pasitaisymas. LKB Kronika neturi jokių asmeninių sąskaitų nei su vyskupais, nei su kunigais. Kai viešai suklydęs tarybinis pareigūnas, mokytojas ar kunigas pasitaisys, LKB Kronika jį pasveikins.

"Jeigu LKB Kronika skelbs faktus tiktai apie paskirus tikinčiųjų

persekiojimus, mokytojų netaktus mokinių atžvilgiu, o tylės apie kunigų - KGB kolaborantų nusikaltimus, kurie nemažiau griauna Bažnyčią, ji nusikals tiesai ir pasitarnaus ne Bažnyčiai, o ateistams.

"LKB Kronika neragina be reikalo įtarinėti, skaldytis, negerbti Bažnyčios vadovybės, bet stoja skersai kelio (tiems), kurie sąmoningai ar nesąmoningai tarnauja Bažnyčios griovėjams.

"LKB Kronika pakartotinai dėkoja visiems broliams laisvajame pasaulyje, kurių balsas nepakenkia, o padeda Lietuvos Bažnyčiai. Labiausiai nuo ateistinės valdžios savivalės kenčia tie kraštai, apie kuriuos laisvasis pasaulis mažiausiai kalba. . .

"LKB Kronika tiki Dievo Apvaizda, maldos galybe, tačiau šis tikėjimas tylą ir pataikavimą Lietuvos Katalikų Bažnyčios žudikams laiko nusikaltimu" (IV 461-2).

Kronikos pasitikėjimą užsienio lietuvių talka rodo prašymas perduoti Lietuvos katalikų užuojautą kardinolui Villot dėl popiežiaus Pauliaus VI mirties (V 130). Tame pačiame numeryje Kronika kreipiasi į saugumo prievartaujamus kunigus:

"LKB Kronika prašo visus kunigus, kuriuos KGB verbavo būti kolaborantais, papasakoti šio leidinio skiltyse apie šią pačią nežmoniškiausią KGB veiklą - versti žmogų veikti prieš Bažnyčią, Tėvynę ir patį save. Kuo plačiau visuomenė ir pasaulis atvirai kalbės apie KGB nusikaltimus, tuo jų mažiau bus. Tamsūs darbai bijo dienos šviesos" (V 157).

Viešumas kaip savigynos priemonė siūlomas ir kitais panašiais atvejais:

"LKB Kroniką pasiekia iš įvairių Lietuvos vietovių faktai, kad KGB verbuoja savo agentais patarnaujančius Mišiose vaikus ir jaunuolius. Saugumiečiai patys atvažiuoja į mokyklas, verčia mokinius susitikinėti su jais ir t.t.

"LKB Kronika prašo visus kunigus ir tikinčiuosius tėvus informuoti moksleivius apie šias KGB pastangas, kad nebūtų suluošintas tikinčiųjų vaikų gyvenimas. Be to, atrodo, kad KGB ypač stengiasi užverbuoti šnipais tuos, kurie ateityje gali stoti į Kunigų seminariją.

"KGB skleidžia mintį, kad LKB Kronika, nors jos leidėjai žinomi, todėl nelikviduojama, nes ji varanti ardomąjį darbą tarp kunigų. Šią mintį, kaip KGB ruporai, kartoja net kai kurie aukšti dvasininkai" (V 18-0).

Skelbdama pranešimą apie 1978 lapkričio 13 įsteigtą Tikinčiųjų teisių gynimo katalikų komitetą (TTGKK), Kronika vėl paskelbė platų apžvalginį straipsnį "Lietuvos T. Sąjungos katalikų gyvenimas, išrinkus šv. Tėvu Joną Paulių II" . Čia išdėstomas ir principinis nusistatymas kai kuriais svarbiais Lietuvos Bažnyčios klausimais:

"Rimta kliūtis mums suprasti ir teisingai įvertinti Apaštalu Sosto pastangas, o Apaštalu Sostui susidaryti objektyvų vaizdą apie beviltišką T. Sąjungos tikinčiųjų būklę ir pagrįstus jų lūkesčius yra tai, kad ypatingai katakombiniu būdu veikianti Bažnyčia Lietuvoje neturi betarpiško kontakto su Vatikanu.

"Mes esame ir būsime klusnūs ir drausmingi Bažnyčios vaikai ir visiškai atsidavę Apaštalu Sostui, tačiau jaučiame gyvybinį būtinumą atvirai pareikšti savo mintis Apaštalu Sostui visais klausimais, liečiančiais kritišką mūsų tikinčiųjų situaciją. Nuo teisingo šių klausimų išsprendimo priklausys Bažnyčios ateitis T. Sąjungoje ir mūsų Tėvynėje" (V 241).

"Lietuvos Katalikų Bažnyčios vėl laukia sunkios dienos. Tik energinga kunigų ir tikinčiųjų kova padės apginti tikėjimo laisvę" (V 242).

"Pogrindinės spaudos reikšmė būtų nedidelė, jei jos neišpopuliarintų Vatikano ir 'Laisvės' radijo laidos, jei nebūtų mūsų brolių užsienio lietuvių dauginama ir skleidžiama užsienyje. Šitų stočių laidos ir užsienio lietuvių bei užsienio spaudos reagavimas labai sutramdo vietinių ateistų siautėjimą" (V 245).

"Viešai veikiančios Bažnyčios darbą Lietuvoje papildė katakombiniu būdu dirbantieji kunigai ir pasauliečiai. Jie yra ypač smarkiai persekiojami. . . . Valdžia labai stengiasi katakombinę Bažnyčios veiklą likviduoti vyskupų ir net Vatikano rankomis" (V 247).

Šiame laiške popiežiui Kronika nusiskundė kai kuriais vyskupais ir užsienio lietuviais:

"Mūsų sąlygomis vyskupas turi būti kunigams ir tikintiesiems tvirta atrama, ginant tikėjimo laisvę ir Bažnyčios teises. Mums ypatingai didelė nelaimė, jei didvyriškai kovojančios tautos ir dvasininkijos vadas, vyskupas, be saiko nuolaidžiaudamas ateistams, žlugdo savo tikinčiųjų kovingumą. Tai labai pesimistiškai nuteikia tikinčiuosius ir kunigus, sukelia nusivylimą iki pasipiktinimo tais, kurie tokius silpnos valios asmenis ar nežinodami, ar mūsų neatjausdami, reko-

menduoja į vyskupo sostą, ir tais, nuo kurių priklauso vyskupų paskyrimas. Vieno iš Pabaltijui paskirto vyskupo charakteris tik ką prieš jo paskyrimą buvo 'optimus ex pessimis' (geriausias iš blogiausių)" (V 258).

"Dažnai mums nepajėgia padėti ir mūsų broliai, esantieji užsienyje. Jie skundžiasi, kad jų pastangos dažnai atsimuša į kažkokią užburta nejautrumo sieną. Būna dar blogiau: norėdami padėti, ima ir pakenkia, užtarinėdami vertai Lietuvoje kritikuojamus įvairaus raugo dvasininkus" (V 261).

Ilgą ir išsamų padėties apibūdinimą Kronika baigė, nurodydama nenormalias savo darbo sąlygas:

"Šią T. Sajungos ir Kat. Bažnyčios būklės analizę ir kreipimąsi į Apaštalų Sostą, viso pasaulio katalikų vyskupus, tikinčiuosius ir visus geros valios žmones mes rašėme bei redagavome ne ramiai sėdėdami bibliotekoje, bet kiekvienu momentu laukdami kratų, arešto ar teismo" (V 267).

"Kiekvienas užsienietis žurnalistas, skaitydamas LKB Kroniką, šimtą kartų daugiau žinos apie Lietuvą, negu į ją žiūrėdamas pro KGB mašinos langą " (V 274).

Minėdama savo pasirodymo septynerių metų sukaktį, Kronikos redakcija paskelbė kiek ilgesnį pareiškimą:

"Š.m. kovo 19 sueina 7 metai, kai LKB Kronika 1972 m. pasibeldė į negausių skaitytojų duris. Mažas tiražas, trūkumas informacijos ir skaitytojų baimė Kronikai buvo sunkiai įveikiamos kliūtys. Po kelių mėnesių Kronika patenka į čekistų rankas ir šiai 'pavojingai valstybinei nusikaltėlei' užvedama baudžiamoji byla Nr. 345. Po baudžiamosios ekspedicijos 1973 m. lapkričio mėn. čekistai triumfavo - Kronika likviduota ! Tačiau ji nemirė. Bėgo metai, o su jais gausėjo informacijos, drąsėjo žmonių širdys, plėtėsi skaitytojų ratas, - Kronika peržengė Tėvynės sienas ir daugeliui atidarė akis.

"Šiandien Kronika - Tautos sąžinė, kovojančios Bažnyčios balsas ir visą pasaulį apskriejantis pagalbos šauksmas.

"Kronikos nebūtų be plumpų, nijolių, lapienių, be tauriausių lietuvių aukos. Todėl Kronika labiausiai yra dėkinga tiems, kurie dėl tiesos žodžio kenčia už spygliuotų vielų.

"Kronika būtų silpnutis kūdikis, jei nebūtų šimtų lietuvių, rizikuojan-

čių laisve, bet kruopščiai renkančių žinias, platinančių ir skaitančių tuos paprastus, bet skausmu bei heroizmu persunktus puslapius.

"Kronika be galo dėkinga broliams ir sesėms Vakaruose, nes be jų kruopštaus triūso tiesos žodis atsimuštų į geležinę uždangą ir tik aidu sugrižtu, nepasiekęs plataus pasaulio.

"Daugelis klausia, kodėl Kronika gyva? Kodėl čekistai per septynerius metus jos nepasmaugė? Kronika gyva ir ji nemirs, nes Tauta gyva, nes gyvos maldai sudėtos rankos !" (V 332- 3).

Kitame numeryje Kronika, sugrįždama prie savo 7 metų sukakties, nelaimingą Lietuvos Katalikų Bažnyčios būklę aiškiai suriša su krašto okupacija ir tuo būdu paryškina savo aiškų tautinį nusistatymą:

"LKB Kronika per 7 metus užfiksavo daugybę faktų, kaip yra engiami Lietuvos tikintieji ir kaip šiame juodame tautos bedievinimo darbe į pirmąjį planą, kaip Tėvynės ir Bažnyčios duobkasiai, pastatyti mūsų tautiečiai - pareigūnai, partiečiai, mokytojai, o kartais ir dvasiškiečiai. Kai kas tvirtina, kad Kronikos faktai gali skaitytoją, ypač gyvenantį toli nuo mūsų tėvynės, suklaidinti, tarsi didžiausi Lietuvos tikinčiųjų persekiojimo kaltininkai ir būtų šitie pareigūnai, mokytojai ir į juos panašūs asmenys. Kažką panašaus Lietuvos ir pasaulio visuomenei nori įpiršti ir sovietinė propaganda - Lietuvos tikintieji nepersekijami, o tik pasitaiko paskirų pareigūnų ir mokytojų išsišokimų !

"LKB Kronika yra tarsi fotoaparatas, tiksliai, kiek tai žmogiškoms jėgoms sovietinėmis sąlygomis įmanoma, fiksuojantis faktus ir visada buvo įsitikinusi, kad sąmoningas skaitytojas padarys lygiai tokias pačias išvadas - nebūtų išdavikų, jei nebūtų tų, kurie išdavystes apmoka.

"Lietuvos Kat. Bažnyčios nelaimės pradžios reikia ieškoti prieš 40 metų, kai 1939 rugpjūčio 23 Stalinas ir Hitleris dalijosi įtakų sferomis ir Lietuva buvo perduota sovietinei Rusijai. Kol Lietuva bus okupuota, tol tikintieji neturės laisvės ir tol bus tautiečių, kurie už Ezavo lešienės lėkštę padės okupantams persekioti savo brolius. Todėl LKB Kronika solidarizuojasi su 45 pabaltiečių reikalavimu, pasiūstus SNO ir Helsinkio Baigiamąjį Akta pasirašiusioms valstybėms, pasmerkti gėdingą Molotovo- Ribentropo sutartį ir reikalauti šios sutarties padarinių likvidavimo" (40 3-4).

Pareiškimo prieraše redakcija pabrėžia savo nusistatymą nenutylėti ir

Bažnyčios skauduliu, taip atsakydama į priekaištus:

"LKB Kronika labai nenori kelti į viešumą skaudžius Lietuvos Kat.Bažnyčios gyvenimo faktus, bet tai laiko, nors ir skaudžia, bet būtina operacija. Kai kas prikiša, kad Kronika šituo žemina dvasiškių autoritetą ir tuo kenkia Bažnyčiai. Kronika tokį priekaištą laiko trumparegišku, nes prieš akis nuolat turi Rusijos Pravoslavų Bažnyčios likimą. Pravoslavų dvasiškiai, tapę sovietinės valdžios kolaborantais, prarado tikinčioje liaudyje autoritetą ir įtaką. Nejaugi reikia laukti, kad šitaip atsitiktų ir Lietuvoje? Nejaugi Lietuvos Katalikų Bažnyčia turi tapti sovietinės valdžios nuolankia tarnaitė?" (40 5-6).

Savo aštuntąsias metines Kronika pažymėjo tik tokia trumpa informacija:

"Šiuo metu KGB smarkiai suintensyvino represijas prieš pogrindžio spaudą. Nepaisant kokios bebūtų sunkios sąlygos, Kronika ir toliau bus leidžiama. Gerbiamus skaitytojus prašome ir toliau uoliai talkininkauti jos leidime ir platinime" (42 46).

Apžvalginiam straipsnyje "Sovietinė valdžia, LKB Kronika ir Bažnyčia Lietuvoje" randame tokį leidinio vaidmens apibūdinimą:

"Lietuvos religiniame atgimime LKB Kronika užima ypatingą vietą, todėl nenuostabu, kad ji labiausiai persekiojama ir niekinama. Kadangi sovietinės valdžios pareigūnams puolant Kroniką, ji labiau išgarsinama, tai ši nedėkinga misija pavedama kunigams - KGB kolaborantams (kurie kaltina Kroniką neobjektyvumu, kunigų vienybės ardymu ir kenkimu ordinarų autoritetui).

"1940 m. Lietuvos vyskupai ir kunigai buvo užėmę deramą poziciją valstybinio ateizmo atžvilgiu. Kunigų vienybė buvo suardyta tada, kai KGB vienus vyskupus bei kunigus nekaltai kišo į kalėjimus, o kitus verbavo savo agentais ; nuo to laiko iki Kronikos atsiradimo praėjo mažiausiai 25 metai. Tad ne ji kalta, jei šiandien Bažnyčiai ištikimas kunigas kartais neranda bendros kalbos su koku nors KGB sulaužytu savo bendradarbiu. Vis dėlto, jeigu 1979 metais 522 Lietuvos kunigai ir 2 vyskupai ryžtingai pasisakė prieš antihumaniškus Religinių susivienijimų nuostatus, už šią kunigų vienybę istorija pasakys ačiū, visu pirma Kronikai ir tiems, kurie budino kunigų ir tikinčiųjų dvasią" (44 2).

"LKB Kronika nieko nenori pažeminti ir pasmerkti, bet, siekiant suardyti KGB pinkles, šiuo metu kito kelio nėra - tik viešuma ! 'Kiekvienas nedorėlis neapkenčia šviesos ir neina į šviesą, kad jo darbai

aikštėn neišeitu' (Jn 3, 20). Kam pasitarnautų Kronika - Bažnyčiai ar KGB, jei, aiškiai matydama pinkles, nesistengtų suardyti tą voratinklį, kuriame kompartija ir KGB planuoja supūdyti Bažnyčią iš vidaus ir uždusinti bet kokią religinį gyvenimą? Ko verta būtų Kronika, jei ji iškeltų tik mokytojų ir pareigūnų nusikaltimus prieš Tautą ir Bažnyčią?" (44 2).

4. Kronikos dešimtmečio istorija

1982 kovo 19 pasirodęs Kronikos Nr. 51 su įrašu antraštiniame puslapyje "Ačiū Viešpačiui už dešimtmetį ! " paskyrė didesnę dalį turinio savo sukakčiai. Tai tikras išimties atvejis, nes šiaip jau Kronika, kaip matėme, apie save nedažnai ir nedaug kalba.

Sukaktuvinio numerio pradžioje išspausdintas "Lietuvos kunigų ir tikinčiųjų" sveikinimas Šv. Tėvui Jonui Pauliui II- jam baigiamas tokiu kreipiniu :

"Mes, Lietuvos kunigai ir tikintieji, minėdami LKB Kronikos dešimtmečio sukaktį, suklaupę prie Jūsų Šventenybės kojų, prašome: 'Šventasis Tėve, palaiminkite mūsų Bažnyčios ir Tėvynės keturių dešimtmečių kovą, kančias, didžiules aukas, mūsų visus kalinius su Petru PAULAIČIU priešakyje (jis šiomet spalio 30 baigs 35 metų bausmę, vyskupus, ypač tremtinius - Julijoną STEPONAVIČIŲ ir Vincentą SLADKEVIČIŲ - , praleidusius per 20 metų tremtyje, kunigus (trečdalis jų ėjo Gulago kančios keliais), vienuolius, tikinčiuosius ir mūsų brolius iševijoje)"(51 1).

Ten pat paskelbti du apžvalginiai straipsniai ir vienas skaitytojo laiškas yra patys išsamiausi šaltiniai, kokie iki tol yra pasirodę apie Kroniką.

Pirmasis straipsnis Kronikos ištakomis nurodo 1964- 65 metais prasidėjusį Lietuvos Katalikų Bažnyčios atgimimą. Kitas žingsnis buvo 1968- 69 metais pradėti rašyti kolektyviniai kunigų laišakai valdžiai. Laiškų rašymo pradininkais buvo Telšių vyskupijos kunigai - Vladas Šlevas ir Alfonsas Pridotkas, Vilkaviškio vyskupijoje - kunigai Juozas Zdebskis, Petras Dumbliauskas, Sigitas Tamkevičius, Lionginas Kunevičius.

Kunigų Antano Šeškevičiaus, Juozo Zdebskio ir Prospero Bubnio nuteisimas už vaikų katekizavimą 1970- 71 metais įtikino kunigus, kad "Dievo reikia labiau klausyti, negu žmonių" (Apd. 5, 29) ir davė akstiną 17.000 tikinčiųjų memorandumui.

Vieną reikšmingiausių vietų Lietuvos Kat. Bažnyčios atgimime užėmė Kronika, kurios pasirodymas 1972 m. sutapo su Romo Kalantos susideginimu ir jaunimo demonstracijomis Kaune. Tuo pačiu laiku pradėjo organizuotis neakivaizdinė kunigų seminarija Lietuvoje. Didelį vaidmenį religinio atgimimo sąjūdyje suvaidino seserys vienuolės.

1973 lapkričio 19-20 dienomis KGB smogė stiprų smūgį bažnytiniam pogrindžiui. Helsinkio Baigiamasis Aktas 1975 davė kovojančiai Lietuvos Bažnyčiai tvirtą pagrindą reikalauti pagrindinių teisių ir žmoniškumo. Iškilo Eucharistijos bičiulių sąjūdis ir jo rengiami maldininkų žygiai į Šiluvą, į Kryžių kalną ir kitas šventoves. 1977 vasarą Lietuvos kunigai veikliai dalyvavo naujosios konstitucijos svarstymuose, reikalaudami tikinčiųjų lygiateisiškumo. 1978 lapkričio 13 įsisteigė Tikinčiųjų teisių gynimo katalikų komitetas (TTGKK). Kronika padėjo "tautiečiams Lietuvoje ir Vakaruose, kad jie suprato ir įvertino Katalikų komiteto veiklą". 1979 metais 522 Lietuvos kunigai ir 2 tremtiniai vyskupai solidarizavosi su TTGKK dokumentu Nr. 5 ir pasmerkė "Religinių susivienijimų nuostatus". 1980 m. Lietuvos tikintieji ir kunigai pradėjo plačią akciją už tautos blaivumą. Labai reikšmingas įvykis pastaraisiais metais buvo Kunigų tarybų susikūrimas vyskupijose.

Per Kronikos gyvavimo dešimtmetį sunkiomis sąlygomis laimėta daug: padidintas klierikų skaičius Kauno kunigų seminarijoje, kunigai pradėjo viešai katekizuoti vaikus, leisti prie altoriaus, bažnyčiose padaugėjo jaunimo, dauguma kunigų nebepaisė diskriminuojančių "Religinių susivienijimų nuostatų", nebebijojo prarasti registracijos pažymėjimą, Lietuvos Kat. Bažnyčia dvasiškai atsinaujino. Kronika buvo religinio atgimimo sudėtinė dalis ir varomoji jėga.

Ją išleisti jau buvo galvojama 1971 m. Pradžioje ji turėjusi būti panaši į vėliau pasirodžiusi pogrindžio leidinį "Dievas ir Tėvynė". Buvo parinktas ir pavadinimas "Vivos voco ! " (Gyvuosius šaukiu !). Leidinys turėjo žadinti katalikų sąmoningumą, kelti iš susnūdimo, raginti kovoti už Dievo, Bažnyčios ir tikinčiųjų teises. Galutinai nulėmė įsitikinimas, jog iškalbin -giausiai kalba faktai. Taip ir atsiradusi "LKB Kronika". Nors minėtame straipsnyje nieko nesakoma, kiek šitame apsisprendime turėjo įtakos rusų kitaminčių leidžiamoji "Einamųjų įvykių kronika", jos pavadinimas ir faktų kalba, tačiau nėra abejonės, kad ji pasitarnavo kaip pavyzdys.

Savo pradžią Kronika taip vaizduoja:

"Pirmajam numeriui medžiagos buvo. Iškilo klausimas, kaip toliau rinkti persekiojimo faktus, kad KGB leidinio nesunaikintų pačioje jo

užuomazgoje. Kai Kronika pradėjo plisti po Lietuvą ir apie ją su-
žinota per radiją, vis daugiau medžiagos pasiekdavo redakciją.
LKB Kronika būdavo platinama, perrašinėjama rašomąja mašinėle,
dauginama elektrografiniu būdu ir platinama per pačius patikimiausius
asmenis, o iš jų į redakciją plaukė vis daugiau ir daugiau informacijos " (51 10).

1972 liepos 5 saugumo organai užvedė Kronikos leidėjams ir platintojams
bylą Nr. 345, kuri iki šandien neužbaigta . Tuo tikslu įvykdyta daug kra-
tų. Per dešimtmetį už Kroniką bausti kalėjimu: Petras Plumpa - Plui-
ra (atkalėjęs 8 metus), Juozas Gražys, Virgilijus Jaugelis, Jo-
nas Stašaitis, Povilas Petronis, Nijolė Sadūnaitė, rusas
mokslininkas Sergejus Kovaliovas, Vladas Lapienis, Jonas-
Kastytis Matulionis, Ona Pranskūnaitė, Ona Vitkauskaitė,
Genė Navickaitė, Povilas Buzas, jėzuitas Anastazas Janulis.
Du iš kalėjusių Kronikos bendradarbių - V. Jaugelis ir J. - K. Matulio-
nis vėliau tapo pogrindžio kunigais.

Savo bendradarbius Kronika taip apibūdino:

"Jei prieš 10 metų LKB Kronika turėjo vos kelis bendradarbius, tai
šiandien jų labai daug ir Tėvynėje, ir už jos ribų. Vieni renka faktus,
rašo straipsnius, kiti juos žinomais keliais persiunčia Kronikos re-
dakcijai. Paruoštas leidinys perrašinėjamas, dauginamas, platinamas.
Daug bendradarbių Kronika turi užsienyje: vieni verčia į užsienio
kalbas, kiti panaudoja spaudoje ir radijo laidose, siuntinėja įstaigoms
bei organizacijoms.

"Daugumos bendradarbių pavardžių LKB Kronika nežino, bet jaučia
jų moralinį artumą. Jei ne šimtai idealistų Tėvynėje ir Vakaruose,
LKB Kronikos arba nebūtų, arba ji būtų silpna ir neįtakinga " (51 11).

Kronika turi ir savo priešų:

"Svarbiausias LKB Kronikos priešas - sistema, norinti pavergti net
žmogaus dvasią. Šitos sistemos viršūnės planuoja dvasinį tikinčiųjų
genocidą, o pirmaeiliai jo vykdytojai - KGB darbuotojai. Žodis Kro-
nika jų lūpose virtęs beveik keiksmazodžiu.

"Tarp tolimesnių LKB Kronikos nedraugų rasime visus KGB užver-
buotus kolaborantus, neišskiriant net kunigų, nes jiems anksčiau rei-
kėjo bijoti tik KGB, o dabar dar ir viešo pasaulio teismo.

"LKB Kronikos priešais tapo visi - mokytojai, pirmininkai ir pava-

duotojai, -kurie už lešienės lėkštę pardavė savo pirmgimystę -Tėvyne, Bažnyčia ir savo sąžinę. Jie visi norėtų dirbtinos ramybės, kad LKB Kronika nedrumstų jų sąžinių ir kad jų juodi darbai liktų istorijos tamsoje " (51 11).

Kronika savo gyvavimo dešimtmetį linkusi laikyti savotišku stebuklu:

"LKB Kronikos gyvavimas per ištisą dešimtmetį sistemoje, kurioje pilna šnipų, ginkluotų geriausia sekimo technika, išdavikų ir pataikūnų, yra beveik stebuklas. Pradžioje, jei pasiseks, redakcija planavo geriausiu atveju išleisti kokį dešimtį numerių ir sėsti į kalėjimą " (51 11).

Kai redakcijai buvo sunku, ją paguodė velionis jėzuitas kun. Karolis G a - r u c k a s žodžiais : "Dievas laimino pradžią, laimins ir pabaigą".

Pati Kronika stebisi, kad jai per 10 metų pavyko surinkti daugybę labai tikslios informacijos, ir pažymi, kad "LKB Kronikos tikslumas remiasi jos bendradarbių giliu tikėjimu, sąžiningumu ir supratimu, kad prieš melą ir tironiją galima kovoti tik tiesos ginklais " (ten pat).

Savo ateitį Kronika savo sukaktuviniame numeryje taip įsivaizduoja:

"Dievui laiminant ir sąmoningiems katalikams bei kunigams remiant, LKB Kronika eis ir toliau, išlikdama savo esme tokia, kokia ji buvo per pirmąjį dešimtmetį. Visiems dėkodama, LKB Kronika pirmoje eilėje prašo maldos, drašos ir krikščioniško sąmoningumo " (51 12).

Kaip Kroniką vertina jos skaitytojai Lietuvoje, galima spręsti iš vieno jos skaitytojo laiško, išspausdinto sukaktuviniame numeryje. Autorius teigia išreiškias "daugelio Lietuvos žmonių mintis". Jis rašo:

"Kiekvieną dieną, kiekvieną valandą pas mus kas nors nuskriaudžiamas, neteisingai apkaltinamas, kam nors neleidžiama pasinaudoti elementariausiomis, net įstatymu garantuotomis , teisėmis, iš ko nors tyčiojamas, kas nors persekiojamas ar bauginamas. Savavališkai braunamasi į intymiausias žmogaus širdies ir sąžinės kampeles. Prigimtų žmogaus teisių, tarptautinių susitarimų ir net savų įstatymų laužytojai dirba juoda darba, norėdami, iš vienos pusės, likti nepastebėtais, iš kitos - palaikyti savo jėgos, savo galios ir visą žinojimo mitą. Jie nori visus išlaikyti vergiškame paklusnume ir baimėje. Nori, kad jų 'visagalybės' akivaizdoje net ir didžiausios aukos būtų nuolankios ir tylios. Tačiau iš tikrųjų jie nėra nei tokie visąžina, nei tokie visagaliai, kaip norėtų atrodyti. Ir jie kai ko bijo ir priven-

gia . Jie bijo viešumos, dienos šviesos, bijo tiesos. Jei slaptumas, neaiškumas, tamsa yra jų sąjungininkai, tai viešuma, atvira tiesa yra jų aukų jėga. Teisės ir teisėtumo pažeidimų, žmogaus, tautos ir Bažnyčios teisių laužymo faktų kėlimas j dienos šviesą, tikrųjų priežasčių atskleidimas, teisingas įvairių įvykių nušvietimas yra galingas ginklas, kurį gali ir turi panaudoti persekiojamieji, smurto ir savivalės aukos. . . .

"Jau dešimt metų LKB Kronika į dienos šviesą kelia Bažnyčios persekiojimo, tikinčiųjų diskriminavimo, tautos kultūros slopinimo, žmogaus teisių pažeidimo, sąžinės laisvės varžymo ir kitus panašius faktus " (51 13).

"Dešimt metų sukanka ne tik Kronikai, bet ir jos persekiojimui. Kiek sekimo, kratų, tardymų, suėmimų, teismo susidorojimo ir kitokio persekiojimo patyrė jos skaitytojai ir platintojai.

"Kova už laisvą lietuvišką žodį turi senas tradicijas. Senas tradicijas turi ir lietuviškojo žodžio bei kultūros persekiotojai. Carų laikais pramintais keliais į Lietuvą ateina nauji muravjovai korikai ; seniai pramintais takais į rytus varomi mūsų dienų kovotojai ir knygnešiai. Tačiau tauta visuomet turėjo idealistų, jų yra ir šią dieną.

"Yra tik vienas būdas sustabdyti Kronikos leidimą, - tai panaikinti tuos faktus, tuos nusikaitimus prieš tiesą ir teisę, kuriuos ji registruoja .

"Šią dieną iš tikrųjų dar sunku pakankamai įvertinti tai, ką atlieka LKB Kronika ar kita pagrindinė spauda. Dar stovime per arti tų įvykių, dar patys esame blaškomi jų sraute, bet drąsiai galima teigti, kad jos vaidmuo didelis ir svarbus. Pirmiausia jau pats faktas, kad žmogui padaryta skriauda yra pastebėta, kad apie ją kažkas kalba, ją užtaria, padrašina, paskatina gintis ir ieškoti teisybės. Antra - tai sulaikomasis veiksnys, kuris atsiranda, norimus paslėpti faktus iškeliant į viešumą.

"Autentiškų dokumentų, grynų ir patikimų faktų skelbimas padeda mūsų broliams geriau susigaudyti, kur tiesa, kur apgaulė.

"Radijo bangomis pagrindžio žinios pasklinda plačiai po Lietuvą, pasiekdamos ir tuos, kuriems neprieinama pati spauda " (51 14)»

" LKB Kronika šią dieną jau ne vienišas balsas ir ne vienintelis lais-

vas pagrindinis leidinys. Bet jis buvo pirmasis. Jis pirmas praplėšė slogią ir niūrią tylą ir pralaužė ledus. Jis ir toliau lieka svarbia tribūna, iš kurios prabyla diskriminuojamas Lietuvos tikintysis.

"Kronikos faktų kalba yra jos braižas, jos svoris ir jėga. Šiuo braižu per dešimt metų ji prirašė ištisą Lietuvos istorijos puslapį, pilną sunkios spaudos, heroiškos kovos ir krikščioniškos aukos faktų. Ir kol tęsis spauda, kol nesibaigs skriaudos ir vyks kova - tol bus reikalinga LKB Kronika " (51 15).

5. Kiti apie Kroniką

Apžvelgėme pačios Kronikos žodžiais, ką ji pati apie save yra pasakiusi. Daug sunkiau surankioti būdingesnius atgarsius, kuriuos ji sukėlė kitoje spaudoje. Tų atgarsių tiek daug, kad neįmanoma vienam stebėtojui juos aprėpti. Reikia apgailestauti, kad nėra tokios bibliografinės tarnybos, kuri registruotų visus Kronikos straipsnių ir žinių perspaudinimus ar vertimus pasaulio spaudoje ir joje pasirodančius straipsnius bei studijas apie Kroniką. Tik išsami bibliografija galėtų parodyti pilną vaizdą apie Kronikos paplitimą ir reikšmę pasaulyje: kokiose šalyse, kokioje spaudoje, kokiomis kalbomis ji per šį dešimtmetį pasirodė. Antai vien tik Italijos didžiojoje, provincinėje ir specialioje spaudoje tokių iškarpu susidarytų ne vienas ryšulys. O jeigu būtų surinkta visa nesuskaičiuojama gausybė žinučių, straipsnelių, straipsnių, pasinaudojusių Kronika, visomis užsienio kalbomis, tai jau šiandien turėtume didelę Kronikos biblioteką ir archyvą, kurie iškalbingai liudytų, kad Kronikai, kaip jokiam kitam lietuviškosios periodikos leidiniui, pavyko palikti neištrinamus pėdsakus pasaulio spaudoje.

Anglijoje išeinantis rimtas sovietinių reikalų tyrimo leidinys "Soviet Analyst" (1982:14) neveltui rašė, kad švenčiama Sov. Sąjungos 60-mečio sukaktis Pabaltijo kraštams dar mažiau minėtina, negu kitoms Maskvos pavergtoms tautoms, o lietuviams kur kas svarbesnė Kronikos 10-mečio sukaktis. Šią sukaktį pagrindžio "Aušra" pavadino "dešimtmečiu, kurį minės šimtmečiai". Dėmesio vertos ir šios ten pat paskelbtos mintys:

"Perskaitęs 'LKB Kronikos' kiekvieną numerį, suvoki, kokia didelė kova vyksta mūsų tėvynėje - kova už tikėjimo laisvę, už tiesą, už teisę būti žmogumi! Be 'LKB Kronikos' nepajėgtume suvokti šios kovos masto net mes, gyvenantieji Lietuvoje. O ką kalbėti apie tuos, kurie toli nuo mūsų. . . . Ištis ta kova dar didesnė, nes toli gražu ne viską

kas vyksta šiame fronte, ką tenka išgyventi tikinčiam lietuviui, pajėgia užfiksuoti 'LKB Kronika'. Taigi, 'LKB Kronika' - visų pirma religinės kovos metraštis.

"Šis metraštis rodo, kad Lietuva dar labai turtinga tikėjimo kariais, kurie savo drąsa, ištikimybe Bažnyčiai, tiesai, stebina, sužavi, uždega kiekvieną geros valios žmogų. Šių karių tarpe matome ir mažą mokinuką ginantį kryželį ant savo krūtinės, ir jaunuolius, statančius kryžius pakelėse, ir senelį, drąsiai ginantį savo įsitikinimus net teisiųjų suole ir su džiaugsmu einantį ne į užtarnautą poilsį, o į griežto režimo lagerį. ... O kiek daug šių karių visoje Lietuvoje nuo Klaipėdos iki Adutiškio, nuo Žagarės iki Kabelių ! Kiek jų paminėjo 'LKB Kronika' per dešimtį metų ! Kiek tūkstančių bent savo parašais po įvairiais raštais prisijungė prie šios kovos .! O kiek jų nebuvo paminėta. ...

"Ar tad 'LKB Kronika' - ekstremistų saujelės darbas ir balsas, kaip teigia jos priešai?! Ne ! Tai - tikinčios ir kovojančios Lietuvos balsas, daugumos balsas, kurią verta išgirsti, į kurią verta atsižvelgti, nes nutildyti jo jau neįmanoma ! 'LKB Kronika' gali nutilti tik likvidavus tikinčiųjų diskriminaciją, persekiojimą, tik suteikus Bažnyčiai laisvę " (A 30).

" 'LKB Kronika' - ryškiausia Lietuvos pogrindžio žvaigždė. Gerai, kad ji šviečia ! Baisu ir pagalvoti, kokia tamsi liktų ir taip niūri mūsų padangė, jeigu ji užgestų !

"Teneužgesta ši žvaigždė, kol Laisvės Saulė patekės !

"Tenenutrūksta Kovos Metraštis, kol kova baigsis pergale ! " (A 30).

Pogrindžio "Aušra" kiek anksčiau apie Kronikos leidėjus taip rašė:

" 'LKB Kronika' -ne tik vienu kunigų nuopelnas, kaip skelbia, o gal ir galvoja saugumas ir ateistai. Tai visos Lietuvos Bažnyčios šauksmas , visų tikinčiųjų bendros pastangos. Šimtai įvairių skundų, pareiškimų ir šimtai tūkstančių parašų - tai ne kunigų darbas (kunigai labiau stebimi, daugiau sekami, kai kurie išviso negalėjo niekur prisidėti). Tai galingas ir vis drąsėjantis tikinčiųjų pasauliečių protestas prieš jų teisių varžymą. Ir šio protesto, šio pakilimo jau nepasiseks sulaikyti ir užgniaužti " (A 28).

Pažymėtina, kad šį pogrindžio "Aušros" pareiškimą pasirašė "Pasaulietis". 1977 m. Lietuvoje pasirodžiusiame, bet Vakarų nepasiekusiame

"Laisvės Šauklio" Nr. 8 buvo išspausdintas kritiškas "pasauliečių" straipsnis - "Naujos Aušros belaukiant". Į kritiką atsakė "Taip pat pasauliečiai" vienkartinėje "Aušrelėje", gindami ne tik dvasininkiją aplamai, bet ir Kroniką, kuri, pasak jų, "jau labai daug davė. Tai faktas, kurio nebeįmanoma nepastebėti, kuris jau įrašytas istorijon " (Aušrelė, 1978 vasario 16).

Šiame sąryšyje atrodo reikšminga 1979 metais paskelbtoji "Perspektyvų" redakcijos nuomonė apie Kroniką:

"Šis leidinys, dabartinės periodinės pagrindžio spaudos Lietuvoje pradininkas, savo kryptingumu jau suvaidino labai reikšmingą politinį ir istorinį vaidmenį, atkreipdamas daugelio pasaulio kraštų dėmesį į Lietuvą ir į jos gyventojų beteisiškumą dabartinio režimo sąlygomis. Prisiimkime: kol mūsų išeiviai ilgus metus kėlė į viešumą tiktai lietuvių tautos nacionalinio beteisiškumo klausimus, pasaulis tylėjo, o Lietuva jam buvo beveik užmirštas kraštas. 'LKB Kronika' daug prisidėjo prie to, kad žmogaus teisių gynimo klausimas tapo svarbiu tarptautinės politikos veiksniu. Lietuvoje iškovojus religijos laisvę, tuo pačiu didele dalimi išsispręstų ir kiti žmogaus teisių atgavimo šiame krašte klausimai. 'Perspektyvos' mano, kad, skaitantis su dabartine realia Lietuvos padėtimi, tokių klausimų sprendime taip pat yra būtinas nuoseklumas. Bendroje lietuvių tautos kovoje už žmogaus teises ir tautinį sąmoningumą bei tautos laisvę, nereikėtų pamiršti, kad kunigija taip pat yra svarbi lietuvių tautos dalis, kurios dauguma savo gyvenime ir veikloje buvo ir pasilieka, kaip ir šio pokalbio dalyviai, jautri ir tautiniams klausimams. Tai patvirtina istorija. O jeigu geriau išžiūrėti, tai atspindi ir pati 'LKB Kronika'. 'Perspektyvos' taip pat mano, kad, siekiant svarbiausiojo tikslo, reikėtų vengti to, kas skiria, ir vienytis per tai, kas jungia. 'Perspektyvoms' žinoma, kad 'LKB Kronika' leidžia ne kunigai, o Lietuvos katalikai. Lietuvos kunigija leidžia savo konfesinį leidinį 'Tiesos kelias'. Teiginys apie kunigų tariamai išsiugdytą 'neklaidingumo kompleksą', mūsų nuomone, yra neteisingas, nesutinkamas net oficialioje ateistinėje spaudoje. Jis, atrodo, padiktuotas subjektyvaus išankstinio nusistatymo " (P 9).

Savotišką rekordą pasiekė oficialioji režimo spauda Lietuvoje, per dešimtmetį uoliai vykdžiusi cenzūros paliepiamą nepaminėti Kronikos vardo ir iš tikrųjų jo nepaminėjusi. Juo įdomesnis yra saugumo sluoksnių inspiruotas, neoficialus ir pagrindžio spaudą pamėgdžijantis leidinys *Bažnyčia ir "LKB Kronika"*, išleistas 1977 m. Lietuvoje Kronikos pirmojo penkmečio proga.

Pirmasis šio leidinio straipsnis - Žodis "LKB Kronikos" leidėjams - pa-

rašytas tarsi kunigų kunigams ("konfratrams") su parašu "Kronikos" nuolatiniai skaitytojai - Jūsų Broliai. Straipsnio pradžia išryškina kolaborantinių sluoksnių pažiūrą į Kroniką:

"Pasirodžius 'LKB Kronikai', labai susidomėjome, mielai ją skaitėme, džiaugėmės ir daug iš jos tikėjomės. Galvojome, kad ji, kaip laisvas bažnytinis balsas, pozityviai pasitarnaus Bažnyčios labui tose srityse, kur mes pavieniai ar kolektyviai nieko padaryti negalime. Ir tikrai, 'Kronika' kėlė į dienos šviesą įvairius neteisingus valžios pareigūnų poelgius kunigų ir tikinčiųjų atžvilgiu, dažnus moksleivių bauginimus - terorizavimus už religinių pareigų atlikimą, dėl to įvykusius mokytojų su mokinių tėvais konfliktus; rodė tikinčiajai visuomenei, ko normaliai Bažnyčios veiklai gyvybiškai reikia. Tikėjome, jog tai sudrausmins valdžios įstaigų, mokyklų savavaliautojus - išsišokėlius karjeristus, o respublikinė valdžia pamažu sušvelnins savo taktiką Bažnyčios atžvilgiu ir leis naudotis tomis pastoracinėmis priemonėmis, kurios jai būtinos. Bet deja! (...) 'Kronika' pradėjo (averte, Deus!) užsiiminėti *mūsų krašto Bažnyčios pragaištinga kritika ir skaldymu* (pabr. tekste) ... Neabejotinai peršasi išvada - *ar nedaroma tai su valdžios žinia*" (pabr. tekste).

Kronikos reikšmė užsienyje buvo iš karto suprasta ir įvertinta savųjų ir svetimųjų, ypač tyrinėtojų. Pastorius Eugenijus V o s s a s , Šveicarijoje veikiančio ekumeninio instituto "Tikėjimas antrajame pasaulyje" vedėjas, labai taikliai Kroniką apibūdino kaip svarbų naują žinių šaltinį. Pasak jo, iki 1965 m. vakarus pasiekdavo labai mažai žinių apie Lietuvą. Pats svarbiausi šaltiniai iki tol buvo trys: sov. spauda, išėivių pareiškimai ir keliautojų pranešimai. Visų trijų šaltinių vertė buvo labai ribota. Apie 1965 m. pasirodė visiškai naujas šaltinis - Lietuvos katalikų raštai, kurie daugėdami 1972 m. pagimdė "LKB Kroniką". Su jos pasirodymu vakaruose buvo užpildyta buvusi spraga, ypač pagausėjo žinių apie Lietuvos Kat. Bažnyčią.

Italų publicistas Pietro M o n t i , pristatydamas visuomenei atskira knyga išleistus Kronikos pirmųjų dešimties numerių vertimus, pabrėžė, kad jie svarbūs ne tiek kaip medžiaga istorikams ir archyvinė dokumentacija, bet kaip galimybė supažindinti skaitytoją su lietuvių konkrečiu gyvenimu ir siekais, kuriuos atspindi jų ištvermingas pasipriešinimas.

Vakarų Vokietijos katalikų žinių agentūros KNA bendradarbiu red. Diethild T r e f f e r t , pažymėdama Kronikos dešimtmetį, teigė, kad Kronika są-

žiningai užrašo viską, kad ir ateities kartos žinotų, su kokia drąsa ir ryžtu lietuviai gynė savo tikėjimą komunistų valdymo laikais. Tik ji apgailestavo, kad dabartis per mažai domisi Kronika ir net katalikai Vakaruose per mažai žino apie savo tikėjimo brolių kovą Pabaltijo krašte.

Ta pačia proga Prancūzijos žinių agentūros AFP bendradarbis Nicolas Miletič pavadino Kroniką tautinės ir religijos opozicijos organu Lietuvoje. Pasak jo, Katalikų Bažnyčios jėga ir tvirtas tautinis jausmas Lietuvoje atsispindi Kronikoje ir kelia sovietinės valdžios susirūpinimą. Po 40 metų nuo prijungimo prie Sov. Sąjungos Lietuva tebėra nerami respublika. Nuslopinus opoziciją Sov. Sąjungos viduje, lietuviškasis sąjūdis atrodo pajėgesnis priešintis, nes jis remiasi Bažnyčia ištikimos gyventojų daugumos susiklausymu, teigė AFP bendradarbis.

40 metų trukęs carinis spaudos draudimas Lietuvoje pagimdė draudžiamąją spaudą, kuri pažadino ir išplatino naują lietuvių tautinę sąmonę. Ypačingą vaidmenį čia atliko dr. J. Basanavičiaus "Aušra", ėjusi vos trejetą metų. Kai negausus varpininkų būrelis minėjo pirmąjį dešimtmetį nuo "Aušros" pasirodymo, buvo reiškiamos nedrašios viltys, kad antrasis dešimtmetis bus minimas kiek laisvesnėmis sąlygomis. Nepriklausomoji Lietuva tas viltis pateisino. Todėl ir "LKB Kronikos" dešimtmetis, pažymėtas "Aušros" šimtmečio išvakarėse, yra giliai prasmingas ir gali tikrai būti tas "dešimtmetis, kurį minės šimtmečiai".-

o - o - • - o - o - • - o - o - o - • - o - o

o - o - • - o - o

LIETUVIŲ KULTŪROS INSTITUTO LEIDINIAI

- Nr. 1 Vincas Bartusevičius: LIETUVIŲ KULTŪROS INSTITUTO UŽDAVINIAI IR DARBAI. Lampertheim, 1982 . 16 psl.
- Nr. 2 Kajetonas J. Čeginskas : JUOZAS LUKŠA - DAUMANTAS (1921-1951). Iš Lietuvos laisvės kovų istorijos. Lampertheim, 1982. 18 psl. Kaina DM 5 , - / 3 dol.
- Nr. 3 Vincas Bartusevičius: VOKIETIJOS LIETUVIAI 1983. Asmenys, organizacijos, įstaigos. Lampertheim, 1983. 34 psl. Kaina DM 5 , - / 3 dol.
- Nr. 4 Arthur Hermann : LITAUEN IN DER DEUTSCHSPRACHIGEN GESCHICHTSFORSCHUNG DER LETZTEN FÜNF JAHRE . (Naujesnių vokiečių leidinių Lietuvos istorijos klausimais apžvalga). Lampertheim , 1983. 28 psl. Kaina DM 5 , - / 3 dol.
- Nr. 5 Kajetonas J. Čeginskas : L.K.B. KRONIKOS DEŠIMTMETIS. (1972 -1982). Lampertheim, 1983. 28psl. Kaina DM 5,-/ 3 dol.

**LIETUVIŲ KULTŪROS INSTITUTAS
LITAUISCHES KULTURINSTITUT**

D 6840 LAMPERTHEIM-HÜTTENFELD 4

Sąskaita banke:

Nr. 80 107 06 Volksbank Kreis Bergstrasse Lampertheim
(BLZ 509 914 00)